

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 3. Vtrum Sancti sint adorandi, & quomodo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

DVBIVM II.

Virum Humanitas Christi ratione donorum supernaturalium gratia & gloria, possit adorari?

Respondeo, & Dico Primò, Possè. Ita docent Scotus, Durandus, Gabriel supra, & Caietanus hic, & expressè D. Thomas in Corpore. Probat, Quia humana natura per se est capax honoris, cum sit natura rationalis; & ratione horum donorum est honore & adoratione dignissima.

12 Potest sc adorari.

Dico Secundo, Hæc tamen adoratio non erit latría, sed hyperdulia. Non latría; quia nititur excellentiã creatã; latría autem nititur excellentiã increatã. Vnde D. Augustinus serm. 58. de verbis Domini: Si hominem separaveris à Deo; illi numquam credo, scilicet fide Catholicã, nec seruo. Veluti si quis purpuram aut diademata Regis iacens inuenit, numquam ea adorabit. Et Damascen. lib. 4. De fide cap. 3. ait, Per se carnem Christi esse inadorabilem, scilicet latriã. Quòd verò hic cultus erit hyperdulia; Probat, Quia dona creata quæ sunt in Anima Christi, inter omnes creatas excellentias plurimùm eminent; ergo ratione huius eminentiæ debetur illi excellens dulia, quæ significatur nomine hyperdulia; quæ non est specie distincta à dulia alijs Sanctis debita, sed est eiusdem rationis; excellentior tamen in eadem specie: sicut gratia & beatitudo, quæ sunt ratio formalis huius cultus de quo nos hic agimus, & in Christo, & in alijs Sanctis, est eiusdem speciei, tantummodò secundùm maius & minus distincta.

Nō Latría, sed Hyperdulia.

Hæc Hyperdulia non distinguitur specie à Dulia alijs Sanctis debita.

Petes; In Christo est dignitas Capitis, Sacerdotis, mediatoris; quis cultus debetur ob hæc? Respondeo; Si in hisce titulis solùm formaliter spectetur illa dignitas moralis, quæ conuenit Christo in humana natura ex vnione huius naturæ cum Verbo diuino, & deputatione Dei; sic debetur ei talis adoratio, qualis ob dignitatem, quam habet natura humana ex vnione; quia hi tituli includunt dignitatem vnionis, vt patet ex supra dictis. Si autem spectetur etiam fundamentum illius dignitatis, & totum id, quod ad constitutionem talis Sacerdotis, Capitis, & Mediatoris requiritur, sic debetur latría; nam fundamentum huius dignitatis, intrinsecè includit suppositum diuinum, & naturam humanam; ita etiam ratio Mediatoris, ratio talis Capitis, & talis Sacerdotis. Vbi etiam, Aduertendum est, Christo non deberi latriam ob beneficium Redemptionis, nec Deo ob beneficiũ creationis, vt quidam dixerunt; nisi de causa motiua & inductiua loquaris: sed ob excellentiam illam, à qua Christus habet, vt sit prima causa redemptionis & creationis.

13 Qualis adoratio debita humanitati ob dignitatem Capitis, &c.

An Christo debentur Latría ob beneficium Redem. psonis?

Dices; Honor est testimonium excellentiæ; ergo qui Christũ honorat ob excellentiam creatam, insinuat hanc esse præcipuam causam excellentiæ cur sit honore dignus; ergo potiùs afficit illum contumeliã, quàm honore. Sicuti si quis maximum Monarcham honoret titulo parui oppidi.

Respondeo; Si in Christo solùm esset excel-

lenti, vnus generis, posset argumentum aliquam vim habere; sed quia est diuersi generis, nempe creata & increata, realis & moralis, & vtraque summa in suo ordine, idè non censetur excludi maior cum honoratur propter minorem. Confirmatur; Quia possum dicere Christo: Veneror te, Domine, ob diuinitatem tuam, quæ est supremum principium meum; & propter eximia dona humanitatis tue, quibus omnem creaturam superas, meamque salutem es operatus. Veneror etiam sanctissimam Animam & Carnem tuam, ob summam dignitatem, quam ex vnione diuinitatis contraxit.

Minor Ed. tria Christi. Potest tribui sine detrimento honoris summi.

DVBIVM III.

Virum Sancti sint adorandi? & quomodo?

VT hæc Tractatio sit perfecta; Dicendum est etiam de cultu Sanctorum. Nam hæc quæstio huic materiæ de adoratione Christi summè est connexa, vnde ab omnibus Doctoribus simul tradi solet.

14

Hæretici nostri temporis omnes in eo conueniunt, Sanctos cum Christo regnantes nullo modo esse adorandos. Ratio præcipua est; quia cum adoratio sit duplex, Religiosa scilicet, & Ciuilis; Neutrã sunt colendi. Non Religiosã; quia esset idololatria; religiosã enim adoratio soli Deo debetur; quia religio nos solùm erga Deum disponit. Non Ciuilis; quia hæc tantummodò ad vitam politicam pertinet; est enim officium obseruantie, quo inter homines alius alium colit, ac proinde non pertinet ad Sanctos, qui non versantur nobiscum politicè aut ciuilitè. Quod confirmatur, Quia non cognoscunt, quæ apud nos geruntur. Eundem errorem habuerunt Wicleffites, teste Thoma Waldensi tom. 3. de Sacramentis cap. 108.

Hæretici nostri temporis.

Inter antiquos hæreticos non deprehenduntur aliqui expressè hunc errorem tenuisse præter Leonem Isauricum, & Constantinum Copronymum, qui publico edicto cultum Sanctorum & inuocationem interdixerunt, teste Cedreno in vita ipsorum.

Wicleffites.

Leo Isaur. Copronym.

Alij verò, vt Vigilantius, Eustachius Sebastianus, & Claudius Taurinensis, quibus hic error tribui solet, expressè id non docuerunt: sed solùm, cultum imaginum & reliquiarum oppugnarunt; quod longè aliud est. Nunc

Idem.

Dico Primò, Sancti, siue Angeli, siue homines, aliquã adoratione sunt prosequendi, quæ sit excellentior honore ciuili. Definita est hæc veritas in Septima Synodo act. 2. 3. 4. & 7. & in Concilio Tridentino sess. 25. capite de Inuocatione, veneratione & reliquijs Sanctorum, & sacris Imaginibus.

15 Sancti Adoratione plurquam Ciuili venerandis.

Probat Primò, Exemplis Scripturæ; Abraham enim adorauit Angelos, Gen. 18. Similiter & Loth Genes. 19. Balaam adorauit Angelum pronus in terram. Numeror. 22. Similiter Iosue, cap. 5. Iosue. Atqui hic cultus non erat ciuilis, qualem homines inuicem deferunt; quia non adorabant, nisi cum scirent esse Angelos, antea minime.

In Scriptura adorati Angeli.

Item 1. Reg. 28. Saul adorauit animam Samue- lis. 3. Reg. 18. Abdias Princeps adorauit Eliam. 4. Reg. 2. Filij Prophetarum adorauerunt Eli-

2. Hom. n. 1.

N n iij zæum,

zæum, cum intellexissent requieuisse Spiritum Dei super illum. Dan. 2. Nabuchodonosor adoravit Daniele servum suum minime reluctanter. Nec obstat, quod iusserit adferri sacrificia, quasi existimarit Danielem esse Deum; quia non voluit ea Danieli offerre, sed Deo Danielis, ut Hieronymus & Theodoretus in hunc locum notarunt.

Secundò idem probari potest testimonio Patrum. Sed hæretici non negant ita Patres sensitse, verum eos humano more in hoc lapsos fuisse, vel consuetudini populari se accommodasse.

Ratio Catholica Asserzioni.

Tertiò Probat Ratione: Sanctorum excellentia incòparabiliter superat omnem perfectionem & excellentiam humanam, seu politicam, est enim diuina, supernaturalis, & cœlestis: ergo debetur eis maior cultus, quàm civilis. Probat Consequentiâ: nam adoratio debetur ob excellentiam; scilicet ob virtutem, sapientiam, nobilitatem, potentiam: & adoratio civilis debetur ob sapientiam, virtutem, nobilitatem, & potentiam humanam: ergo ubi hæc sunt penitus cœlestia & diuina, longè sublimior adoratio debetur.

Excellentia ob quas Sancti honorandi & Adorandi.

Quòd autem talia sunt in Sanctis, liquet. Nam Virtus illorum, est supernaturalis, & in ea sunt penitus perfecti & confirmati. Sapientia, est summa participatio diuine lucis, qua fontem omnis veritatis contuentur, & in ipso omnium rerum causas. Nobilitas, est ex adoptione in Filios Dei, completa & confirmata per aditionem hereditatis. Potentia, est regnum cœli, iuxta illud Luc. 22. v. 29. Ego dispono vobis, sicut disposui mihi Pater meus, regnum. Et Apocal. 3. v. 21. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. Denique sunt in longè celsiore statu, quàm mortales: sunt enim in termino, in statu patriæ, & in statu æternitatis. Hinc manifestè sequitur, longè altiozem cultum illis deberi, quàm mortalibus. Confirmatur; Nam honor promittitur Sanctis, tamquam præmium accidentarium. 1. Reg. 2. Qui me honorificauerit, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ioan. 12. v. 26. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. Dicitur autem Deus honorare, quia efficit excellentes & honore dignos, & vult eos ab alijs honorari.

An sancti res nostras nec curant, nec iurant, ut fingunt hæretici.

Respondent hæretici. Etsi sint mortalibus excellentiores; tamen quia nobiscum vitam non agunt, nec còmercium vllum nobiscum habent, non sunt à nobis colendi.

Respondeo, Etsi loco nobiscum non agant, tamen semper adsunt nobis spiritu: nam res nostras cognoscunt, earum curam gerunt, & crebrò nobis opem ferunt: ut dictum est lib. 2. de Iustitia & Iure, cap. 37. dub. 6.

16 Cultus sanctorum Religiosus, qui Diuina dicitur.

Dico Secundò, Hic cultus Sanctis debitus rectè dici potest religiosus, & ad religionem pertinet: non tamen est latria; sed cultus medius inter latriam, & civilem honorem, qui *Dulia* à Doctoribus vocatur.

Triplex Excellentia.

Vbi Notandum est; Cùm sit triplex genus excellentiæ, scilicet Increata, Humana, & Cœlestis: Increata, debetur honor latriæ; Humana, honor politicus, Cœlesti seu supernaturali, debetur cultus quidam medius, qui latriâ fit minor, sed politico sit maior.

Quid sit Religiosus, Probat ex eorum Festis.

Nunc Probat prior pars propositionis, Hunc cultum rectè dici religiosum. Primò, Quia hic cultus varijs rebus sacris, quæ etiam ad religio-

nem cultumque Dei pertinent, perficitur. Nam Sancti iam inde ab initio Ecclesiæ honorati fuerunt: Tùm diebus festis & anniterfariâ memoriâ; etsi enim hi dies potissimum ad cultum Dei dedicentur; tamen secundariò instituantur etiam in memoriâ & honorem Sanctorum. Et hunc ritum esse ex traditione Apostolicâ, patet ex Tertulliano *De corona militis*; vbi ait esse traditionem Apostolicam in natalijs Martyrum offerre oblationem. Tùm Memorijs templorum; etsi enim templa primariò consecratur Deo ad sacrificium; tamen secundariò instituantur ad honorem Sanctorum, ut fideles ibi peculiarem honorem illis tribuant, & eorum Reliquia tamquam in honorifico mausolæo asseruentur. Hinc totus mundus plenus est antiquissimis Martyrum memorijs, id est, templis, vbi maxima diuinitus edita sunt miracula. Tùm denique honorantur Sancti religiosi peregrinationibus, votis, ieiunijs, vigilijs, luminibus, suffibus, & similibus; vt docet Hieronymus aduersus Vigilantium; quæ omnia superant consuetudinem cultus civilis. Nec tamen hæc ad idololatriâ vllò modo pertinent; quia neq; ex natura sua, neque ex intentione exhibentium fidelium, sunt protestationes diuinitatis.

Ex Tem. p. 11.

Ex Festis peregrinationibus &c.

Hæc non spectant ad idololatriam.

Secunda Ratio. Quia omnis illorum honor ad cultum Dei refertur, & in Deum redundat: vt docet Ambrosius ferm. 6. in fine: *Quisquis honorat Martyres, honorat Christum, qui spernit Martyres, spernit Christum.* Et Hieronymus epistola ad Riparium, *Honoramus seruos, vt honor seruorum reddat ad Dominum.* Ergo hac ratione potest hic cultus dici Religiosus.

Honor sanctorum in Deum redundat.

Tertia, Quia confert ad bonum spirituale animæ; fouetque nostram deuotionem circa res sacras.

Et proficit etiam ad bonum nostrum spirituale.

Quarta, Quia hic cultus defertur ob sanctitatem & religionem ipsorum, qua inhaerent Deo.

Quinta, Excellentia, ob quas hic cultus datur, sunt participationes quædam excellentiæ diuinæ; ob quas ipsi eximio modo dicuntur *Filij Dei*, imò *Dij*, vt patet ex Scripturis: ergo & hic cultus est participatio quædam cultus diuini; ac proinde per participationem religiosus.

Ex his patet altera pars propositionis, scilicet hunc cultum non esse latriam. Nam latria defertur Deo propter excellentiam, quam habet, quatenus est primum omnium rerum principium, quæ nulli creaturæ est communicabilis; vnde nec honor eius.

17 Cultus hic non est latria.

Tertia pars; Scilicet hunc cultum esse medium inter latriam & civilem, similiter ex dictis colligitur: nam excellentia Sanctorum media est inter diuinam & humanam.

Sed medium.

Hinc etiam Patet solutio argumenti hæreticorum initio propositi. Non enim duplex, sed triplex est genus cultus. Quare, etsi cultus sanctorum non fit latria, aut *Civilis*, est tamen medius quidam cultus, qui rectè dicitur *dulia*; quæ iuxta D. Thomam 2. 2. q. 103. est species *Obseruantia*: *Obseruantia* enim omnibus maioribus in dignitate constitutis honorè exhibet. Huius duæ sunt species; scilicet *Obseruantia civilis*, quæ ob humanam dignitatem ordinis naturalis honorem defert: & *Obseruantia sacra*, quæ ob dignitatem supernaturalem; & *dulia* dici potest, eò quòd alio nomine *creamus*; quamuis hoc nomen propriè significet honorem.

18 Soluitur obiectio hæreticorum.

Dulia & Obseruantia.

honorem quem serui Dominis exhibent. Verum omnes mortales erga Sanctos, tamquam erga suos Dominos merito se gerere debent.

Obiectio ad vera hæreticorum ex Matth. 4. Sed Obijciunt præterea hæretici; Matt. 4. diabolus tantummodo petit quandam, προσκύνειν, id est, quandam genuflexionem & inclinationem sibi à Christo deferri, & tamē refellitur verbis Scripturæ: *Dominum Deum tuum adorabis, & ei soli serues.* Ergo soli Deo omnis inclinatio religionis causâ est exhibenda.

Solutio. Respondeo; Diabolus petebat προσκύνειν, id est, inclinationem adorationis in signum latriæ, vt omnes Patres testantur. Vnde recte repellabatur verbis istis Deuteronom. 6. v. 13. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serues;* scilicet seruitute latriæ: Græcè enim est λατρεύεις, vt notat Diuus Augustinus q. 61. in Genesim. Hæbraicè quidem est THAGHAVOD quod nomen commune est ad omnem seruitutem; sed hæc accipitur pro certo genere seruitutis, quod soli Deo conuenit.

19 Obijciunt varia Scriptura exempla. Obijciunt Secundò: Esther 13. Mardocheus noluit adorare Aman: Rationem addit: v. 14. *Timus enim, ne transferrem honorem Dei mei ad hominem, & ne quemquam adorarem excepto Deo meo.* Act. 10. Petrus noluit adorari à Cornelio: vnde ait v. 26. *Surge; & ego ipse homo sum.* Apocal. 19. v. 10. Angelus recusauit adorari à Ioanne, *Quia,* inquit, *Conseruus tuus sum.*

Solutio. Respondeo, Quidam dicunt Aman voluisse adorari tamquam quædam Deum, sicut interdum moris erat apud barbaras Gentes. Ita D. Thom. 2. 2. q. 84. a. 1. & Lyranus in hunc locum Esther. Verum hoc parum est credibile: Primò, Quia Aman erat famulus Assueri Regis, & in eius palatio versabatur: cuius ergo insolentię & temeritatis fuisset exigere honores diuinos, quos nec ipse Rex postulabat? & quomodo alij aulici id tolerassent? Item, quomodo hac ratione iram Regis non concitasset? Secundò, Quia credibile est Aman eum honorem exegisse, qui illi mandato Regis erat constitutus, vt patet ex cap. 3. Esther: atqui nullo modo credibile est Regem voluisse, vt instar Dei cuiusdam coleretur. Vnde Respondeo cum Caietano in locum D. Thomę iam citatum, illum honorem quem exigebat Aman, nõ fuisse nisi civilem apud alias Gentes, scilicet genuflexionem, vt ex cap. 3. colligitur. Sed apud Iudeos ex consuetudine fuisse Deo reseruatam, nec nisi rarò & ob grauem causam hominibus exhiberi solitum; nempe in signum magni vel doloris, vel timoris, vel insignis gratitudinis; vt videre est Ruth. 2. Iudith. 10. 1. Reg. 25. vbi Abigail Dauid. 2. Reg. 9. vbi Miphibozet Dauidè adorat. Deo autè ordinariè hic honor genuflexionis tribuebatur; vt patet 3. Regum 8. & 1. Esdræ 9. Hinc metuebatur Mardocheus, ne si ordinariè & solum reuerentiæ causâ Amano hunc honorem haberet, id cederet in iniuriam Dei & scandalum Iudeorum.

Qualem cultum Aman à Mardocheo petierit. Ad alterum locum: Petrus ex modestia illum honorem recusauit, licet Cornelius rectè exhiberet. Ita Chrysostomus in hunc locum Actoꝝ. Viri enim sancti ob humilitatem non ferunt sibi in hac vita, taptum honorem, quantus est prostratio in terram, deferri nisi ob raram aliquam causam. Hieronymus tamè contra Vigilantium scribens, existimat Cornelium putasse Petrum esse quid maius homine, sicut Gentiles putant de suis

Cur, & qualem honorem à Cornelio sibi ferri noluit D. Petrus. semi-deis: & ideo merito reprehensum. Verum D. Chrysostomi sententia videtur probabilior. Ad Tertium locum: Respondet D. Augustinus q. 61. in Genesim. Angelum apparuisse talem, vt potuerit existimari Christus, & pro Christo adorari; Vnde, inquit, *corrigendus fuit adorator.* Verum communis sententia est Ioannem voluisse exhibere cultum conuenientem Angelicę dignitati, sicut fecerant Sancti Veteris Testamenti; Angelum tamen prohibuisse, vt ostenderet, quanti fierent homines ab Angelis post naturam hominis à Deo assumptam, quam ipsi in Christo adorant. Et præfertim, quanti fierent Apostoli Principes Ecclesię, Christo coniunctissimi, eiusque spiritu singulariter præditi; quod satis verba Angeli insnuant, cum ait, *Conseruus tuus sum.* Ante Christi aduentum facillè patiebantur se ab hominibus adorari. Ita D. Greg. lib. 27. Moral. c. 11. Beda, Anselmus, Richardus, Rupertus, & alij in c. 19. Apocal. & Caietanus supra. Vnde etsi cap. 22. rursus Ioannes idem facere tentaret; Angelus tamen recusauit: quod euidentis signum est, Ioannem non voluisse adorare instar Dei.

Tertiò Obijciunt quædam testimonia Patrum, in quibus dicitur nec Angelos nec homines adorandos, sed solum Deum. Sed facillè respondetur, Patres agere contra Ethnicos, & loqui de adoratione latriæ. Quod verum esse, patebit inspicienti ipsorum verba.

Obijciunt Quarto, Adoratio Sanctorum ad hoc viuentium, non pertinet ad cultum religiosum: ergo nec eorum, qui ex hac vita migrarunt. Respondeo; Si homines Sancti nobiscum agentes adorentur propter sanctitatem supernaturali, & reliqua cœlestia dona; vel propter dignitatem quam habent, quatenus sunt templa Spiritus sancti; sine dubio erit cultus religiosus, non civilis: quomodo Abdias vnus ex primatibus Regis, adorauit Eliam pronus in terram; & Nabuchodonosor Daniele; & filij Prophetarum Eliseum. Vnde D. August. lib. 20. contra Faustum cap. 21. *Colimus,* inquit, *Martyres eo cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac vita coluntur Sancti Dei homines: sed illos tantò deuotius, quanto securius post incerta omnia superata.* Ex quo patet, Etsi hi cultus sint eiusdem speciei; is tamen, quo coluntur Sancti cum Christo regnantes, est perfectior, & quoad affectum seruitutis, qui feruentior & submissior est; & quoad notam externam, quę etiam demissior esse solet. Nā procumbimus in genua, complicamus manus, accendimus luminaria, & excitamus suffitus in honorem Sanctorum; quę tamen non præstamus viuentibus.

Quo sensu Patres doceant nec Angelos, nec homines adorandos. Obijciunt Quintò, Adoratio Sanctorum ad hoc viuentium, non pertinet ad cultum religiosum: ergo nec eorum, qui ex hac vita migrarunt. Respondeo; Si homines Sancti nobiscum agentes adorentur propter sanctitatem supernaturali, & reliqua cœlestia dona; vel propter dignitatem quam habent, quatenus sunt templa Spiritus sancti; sine dubio erit cultus religiosus, non civilis: quomodo Abdias vnus ex primatibus Regis, adorauit Eliam pronus in terram; & Nabuchodonosor Daniele; & filij Prophetarum Eliseum. Vnde D. August. lib. 20. contra Faustum cap. 21. *Colimus,* inquit, *Martyres eo cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac vita coluntur Sancti Dei homines: sed illos tantò deuotius, quanto securius post incerta omnia superata.* Ex quo patet, Etsi hi cultus sint eiusdem speciei; is tamen, quo coluntur Sancti cum Christo regnantes, est perfectior, & quoad affectum seruitutis, qui feruentior & submissior est; & quoad notam externam, quę etiam demissior esse solet. Nā procumbimus in genua, complicamus manus, accendimus luminaria, & excitamus suffitus in honorem Sanctorum; quę tamen non præstamus viuentibus.

ARTICVLVS III.

Virum Imago Christi sit adoranda adoratione latriæ?

Respondetur; Si imago Christi consideretur, vt res quædam est, scilicet vt res distincta ab exemplari, sic, non potest latriæ coli, imò nulla reuerentia ei debetur: quia hæc reuerentia soli rationali naturæ defertur. Si autem consideretur, vt imago; id est, vt substituitur loco exemplaris, & quodammodo includit ipsum exemplar per nostram apprehensionem, sic eodem cultu coli-

Sancti viuentes, coli possunt cultu Religiose. *20*

21 N n iij tu coli-